

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ВІЗІЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ

Сергію ЗАДВОРНИЙ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна

Abstract. *This article is devoted to the consideration of current issues of interdisciplinary aspects of training personnel for the tourism and recreation sector. The basic principles of launching and implementing interdisciplinary educational programs in tourism and recreation are analyzed. The main problems of implementing an interdisciplinary vision in tourism education are outlined.*

Key words: *education, tourism, recreation, program, interdisciplinarity, vision.*

Сучасні реалії розвитку ринку освітніх послуг та модернізації освітньої політики загострили питання не тільки підвищення якості підготовки кадрів для сфери туризму і рекреації, а й необхідність багатогранного врахування підходу міждисциплінарності. З огляду на те, що сьогодні туризм виступає складним багатокомпонентним суспільним феноменом це питання є вельми актуальним і своєчасним.

Застосування міждисциплінарного підходу у освітньому процесі сприятиме вирішенню цілої низки концептуальних завдань. Це не лише сприятиме інтеграції та взаємопереплетені різноманітних знань, а й створюватиме дієве підґрунття для вирішення складних прикладних питань в умовах невизначеності.

Сьогодні міждисциплінарна освітня візія у туристично-рекреаційному вимірі – це бачення ідеальної системи туристичної освіти у майбутньому, де невід’ємним елементом є міждисциплінарність та реалізація міждисциплінарних освітніх програм. Моливість започаткування таких програм стала можливою у кілька етапів:

- внесення відповідних змін у Закон України «Про вищу освіту» у 2019 р. [8];
- затвердження «Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» у 2021 р. [3];
- оновлення «Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» у 2025 р. [7].

Відповідно, до останніх змін [7], починаючи із 2025-2026 н.р. є можливою реалізація зазначених освітніх програм на всіх рівнях вищої освіти в межах відповідної предметної області. Також, було визначено, що важливо, сновні види міждисциплінарних освітніх програм, а саме: поєднані (міждисциплінарні предметні області яких об’єднують предметні області двох спеціальностей однієї або двох галузей знань); комбіновані (міждисциплінарні предметні області яких формуються з вибраних складових предметних областей трьох – п’яти спеціальностей однієї чи різних галузей знань); галузеві (міждисциплінарні предметні області яких об’єднують предметні області всіх або частини спеціальностей однієї галузі знань).

Відповідно до «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» [2], на нашу думку, найдоцільніше поєднувати спеціальність ІЗ Туризм та рекреація із спеціальностями галузей знань І Транспорт та послуги, В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, С Соціальні науки, журналістика та інформація, D Бізнес, адміністрування та право. Основними ж принципами створення міждисциплінарних освітніх програм мають бути інтеграція, практикоорієнтованість, інноваційність, перспективність та гнучкість.

Слід зазначити, що стандарти вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм/242 Туризм і рекреація першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, у розрізі програмних результатів навчання, відображають певні міждисциплінарні аспекти. У процесі започаткування і провадження освітньої діяльності за міждисциплінарними освітніми програмами це, відповідно, сприятиме кращій інтеграції та досягненню програмних результатів навчання в межах міждисциплінарної предметної

області відповідно до тієї чи іншої спеціальності. Означені програмні результати навчання за чинними стандартами вищої освіти представлено у Таблиці 1.

Таблиця 1

Програмні результати навчання міждисциплінарного спрямування відповідно до стандартів вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм/ 242 Туризм і рекреація для першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти*

№ п/п	Шифр	Програмний результат навчання
<i>Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</i>		
1	ПР02	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.
2	ПР10	Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративноуправлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).
3	ПР11	Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.
4	ПР12	Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.
5	ПР14	Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.
6	ПР16	Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості
<i>Другий (магістерський) рівень вищої освіти</i>		
1	РН1	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.
2	РН3	Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації.
3	РН4	Проводити аналіз геопросторової організації туристичного процесу, проектувати його стратегічний розвиток на засадах сталості.
4	РН7	Організовувати співпрацю зі стейкхолдерами, формувати механізми взаємодії суб'єктів туристичного ринку з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
5	РН9	Розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності.
6	РН11	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем, презентації результатів досліджень та проектів у сфері туризму і рекреації.
7	РН14	Планувати і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти, розробляти їх методичне забезпечення.
<i>Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти</i>		
1	РН01	Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук, які формують знання з туризму і рекреації, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.
2	РН02	Володіти передовими концептуальними та методологічними знаннями з туризму та рекреації і на межі предметних галузей, а також дослідницькими навичками, достатніми для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні передових світових досягнень, отримання нових знань та/або продукування інновацій.

3	RH03	Планувати та виконувати наукові дослідження з туризму і рекреації й дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів.
4	RH05	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.
5	RH07	Розв'язувати науково значущі проблеми туризму і рекреації з дотриманням норм академічної етики і доброчесності, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, правових аспектів.
6	RH08	Вільно презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові проблеми з туризму і рекреації державною та іноземними мовами, оприлюднювати результати досліджень у провідних національних та міжнародних наукових виданнях.
7	RH09	Розробляти і реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику, керувати дослідницькою, інноваційною, інвестиційною та проектною діяльністю
8	RH10	Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері туризму і рекреації, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.

*Складено автором за [4, 5, 6].

Дані програмні результати навчання можуть співреалізовуватися в рамках міждисциплінарної предметної області освітніми компонентами, які є віднесеними до стандартів вищої освіти інших спеціальностей. Із наведеної вище таблиці видно, що найбільшою універсальністю у міждисциплінарному візійному вимірі володіє третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти із підготовки докторів філософії (PhD).

Наразі основними проблемами запровадження та реалізації міждисциплінарної візії у туристичній освіті є такі: відсутність взірцевих успішних практик; брак досвіду; чіткі законодавчі критерії; відсутність кінцевий сформованого запиту на ринку праці, внутрішні і зовнішні виклики в умовах невизначеності.

Загалом, міждисциплінарна візія у системі підготовки кадрів для сфери туризму і рекреації є перспективною та невідкладною, а за умови розвитку і підтримки стане успішною.

Список використаних джерел:

1. Задворний С. Міждисциплінарні освітні програми: особливості функціонування та специфіка практичної підготовки здобувачів // Досвід та вдосконалення якості практичної підготовки: постковідні та мілітарні виклики: матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2023. С. 75-81.

2. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України № 1021 від 30 серпня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text>.

3. Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм: наказ Міністерства освіти і науки України № 128 від 01.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>.

4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 1068 від 04.10.2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-Turizm-bakalavr.21.01.22.pdf>

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм і рекреація для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 941 від 03.08.2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2023/04.08.2023/242-Turyzm.i.rekreasiyadok.filos.941-03.08.2023.pdf>.

6. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 209 від 21.02.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/02/21/242-Turyzmmahistr-21.02.22-1.pdf>.

7. Про внесення змін до Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм: наказ Міністерства освіти і науки України 21.03.2025 № 482. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0537-25#Text>.

8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.